

POSTANOWIENIE

Dnia 13 sierpnia 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z odwołania G. M. i A. U.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w Olsztynie
o podleganie obowiązkowo ubezpieczeniom społecznym,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 13 sierpnia 2024 r.,
skargi kasacyjnej odwołującej się A. U.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Białymstoku
z dnia 28 marca 2023 r., sygn. akt III AUa 599/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od A.U. na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Olsztynie kwotę 240 zł (dwieście czterdzieści złotych) wraz z odsetkami wynikającymi z art. 98 § 1¹ kpc tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Sąd Okręgowy w Olsztynie wyrokiem z 27 czerwca 2022 r., IV U 948/21, oddalił odwołania ubezpieczonej i oraz płatnika składek od decyzji z dnia 22 kwietnia 2021 r., Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w Olsztynie stwierdzającej, że A. U. jako pracownik u płatnika składek G. M. w O. podlega obowiązkowo ubezpieczeniom emerytalnemu i rentowym jako osoba przebywająca

na urlopie wychowawczym od 10 grudnia 2019 r. do 31 grudnia 2019 r. oraz od 1 czerwca 2020 r. do 31 października 2020 r.

Wyrokiem z dnia 28 marca 2023 r., III AUa 599/22, Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Białymstoku oddalił apelacje G. M. i A. U. oraz zasądził od każdego z nich na rzecz organu rentowego kwoty po 240 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za drugą instancję z ustawowymi odsetkami za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego od dnia uprawomocnienia się niniejszego orzeczenia do dnia zapłaty.

W skardze kasacyjnej od powyższego wyroku ubezpieczona zarzuciła naruszenie: 1. art. 379 pkt 5 k.p.c.; 2. art. 186 § 1 i 7 k.p.; 3. art. 83 § 1 k.c.

Przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżąca uzasadniła nieważnością postępowania oraz oczywistą zasadnością skargi kasacyjnej.

W ocenie skarżącej nieważność postępowania wynika z naruszeniu art. 379 pkt 5 k.p.c., poprzez pozbawienie strony prawa do obrony swych praw, przejawiające się wyznaczeniu i częściowym przeprowadzeniu rozprawy apelacyjnej wyłącznie w zakresie apelacji zainteresowanego pracodawcy z pominięciem apelacji ubezpieczonej.

Skarżąca wskazała, że oczywista zasadność skargi kasacyjnej wynika z niedopuszczalnego uznania przez Sąd Apelacyjny w Białymstoku, że:

a) urlop wychowawczy może zostać skutecznie udzielony bez pisemnego wniosku pracownika.

b) Zakład Ubezpieczeń Społecznych jest uprawniony (na potrzeby orzekania o poleganiu ubezpieczeniom społecznym) do oceny charakteru urlopu wbrew woli pracownika.

c) wadliwe zgłoszenie do ZUS przez pracodawcę charakteru urlopu pracownika, może być podstawą do uznania tego urlopu, wbrew woli pracownika.

d) chęć skorzystania przez pracodawcę z pomocy państwa w ramach tzw. „Tarczy anty kryzysowej” może mieć wpływ na ocenę charakteru urlopu (wychowawczy lub bezpłatny) pracownika, wbrew woli pracownika wyrażonej we wniosku urlopowym.

Mając powyższe na uwadze ubezpieczona wniosła o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania

Sądowi Apelacyjnemu w Białymstoku oraz o zasądzenie zwrotu kosztów procesu według norm przepisanych.

W odpowiedzi na skargę organ rentowy wniósł o wydanie postanowienia odmawiającego przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, a w przypadku przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania o oddalenie skargi kasacyjnej na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c., a także o zasądzenie kosztów zastępstwa prawnego od odwołującej na rzecz organu rentowego w związku ze sporządzeniem i wniesieniem odpowiedzi na skargę kasacyjną oraz ewentualnymi innymi czynnościami procesowymi według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie kwalifikowała się do przyjęcia celem jej merytorycznego rozpoznania.

Na wstępie warto podkreślić, że Sąd Najwyższy, jako sąd kasacyjny, nie jest sądem powszechnym trzeciej instancji, zaś skarga kasacyjna nie jest środkiem zaskarżenia przysługującym od każdego rozstrzygnięcia sądu drugiej instancji kończącego postępowanie w sprawie, a to z uwagi na przeważający w charakterze skargi kasacyjnej element interesu publicznego. Zgodnie z takim modelem skargi kasacyjnej, jej rozpoznanie następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 k.p.c. W konsekwencji tego, w art. 398⁴ § 2 k.p.c. wśród istotnych wymagań skargi kasacyjnej ustawodawca wymienił obowiązek złożenia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie. Wymóg ten wiąże się z tzw. przedsądem, polegającym między innymi na możliwości odmowy przez Sąd Najwyższy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania (art. 398⁹ § 2 k.p.c.), a jego spełnienie powinno przybrać postać wyodrębnionego wyводу prawnego, w którym skarżący wykaże, jakie występujące w sprawie okoliczności pozwalają na uwzględnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania i jednocześnie uzasadnieniu, dlaczego odpowiadają one ustawowemu katalogowi przesłanek.

Ustawodawca konstruując wymagania skargi kasacyjnej, wyodrębnił w oddzielnych przepisach art. 398⁴ k.p.c. obowiązek przytoczenia podstaw

kasacyjnych i ich uzasadnienia (§ 1) oraz obowiązek przedstawienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienia (§ 2). Chodzi zatem o dwa odrębne, kreatywne elementy skargi kasacyjnej, które spełniają określone cele i podlegają ocenie Sądu Najwyższego, na różnych etapach postępowania kasacyjnego. Wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania i jego uzasadnienie podlegają analizie na etapie przedsądu, natomiast przytoczone podstawy kasacyjne i ich uzasadnienie oceniane są dopiero po przyjęciu skargi do rozpoznania, w trakcie jej merytorycznego rozpoznawania. Sąd Najwyższy w ramach przedsądu bada tylko wskazane w skardze okoliczności uzasadniające przyjęcie jej do rozpoznania, nie analizuje zaś podstaw kasacyjnych i ich uzasadnienia. Skarga kasacyjna powinna być tak zredagowana i skonstruowana, aby Sąd Najwyższy nie musiał poszukiwać w uzasadnieniu jej podstaw pozostałych elementów konstrukcyjnych skargi, ani tym bardziej się ich domyślać. Skarga kasacyjna jest wszak szczególnym środkiem zaskarżenia, realizującym przede wszystkim interes publiczny, polegający na usuwaniu rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych oraz na wspomaganiu rozwoju prawa, zatem uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania powinno koncentrować się na wykazaniu, iż takie okoliczności w sprawie zachodzą (postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 31 stycznia 2008 r., II UK 246/07, LEX nr 449007; z dnia 10 marca 2008 r., III UK 4/08, LEX nr 459291; z dnia 9 czerwca 2008 r., II UK 38/08, LEX nr 404134 i z dnia 19 czerwca 2008 r., II UZ 18/08, LEX nr 406392).

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący przytacza dwie podstawy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, w tym najdalej idący zarzut nieważności postępowania.

Odnosząc się w pierwszej kolejności do sugerowanej nieważności postępowania, należy zauważyć, że pozbawienie strony możliwości obrony praw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. obejmuje sytuacje, w których z powodu naruszenia przepisów postępowania przez sąd, strona, wbrew swej woli, została faktycznie

pozbawiona możliwości działania w postępowaniu lub jego istotnej części, jeżeli skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Chodzi przy tym o faktyczny brak możliwości działania (obrony), bez względu na to, czy działanie strony mogłoby mieć znaczenie dla rozstrzygnięcia. Zatem przy analizie, czy doszło do pozbawienia strony możliwości obrony swych praw w sposób prowadzący do nieważności postępowania w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c. należy najpierw rozważyć, (1) czy nastąpiło naruszenie przepisów procesowych, następnie zbadać, (2) czy uchybienie to wpłynęło na możliwość strony działania w postępowaniu (a więc czy istniał związek przyczynowy między naruszeniem przepisu prawa a pozbawieniem możliwości działania), wreszcie ocenić, (3) czy skutków tego uchybienia nie można było usunąć przed wydaniem orzeczenia w danej instancji. Dopiero w razie kumulatywnego spełnienia tych trzech przesłanek można uznać, że strona została pozbawiona możliwości obrony (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 23 listopada 2022 r., II CSKP 970/22, i powołane tam orzecznictwo). Pozbawienie strony możliwości obrony jej praw, aby mogło stanowić przyczynę nieważności, musi być całkowite i w sposób bezwzględny wyłączające możliwość obrony.

Skarżąca twierdzi, że pozbawienie jej możliwości obrony wynika z okoliczności, że Sąd drugiej instancji fakt złożenia apelacji przez ubezpieczoną dostrzegł dopiero w trakcie rozprawy apelacyjnej, po tym jak pełnomocnik skarżącej zwrócił na to uwagę, co sugeruje, że apelacja nie została rzetelnie przeanalizowana przez Sąd.

W ocenie Sądu Najwyższego w rozpoznawanej sprawie nie doszło do pozbawienia możliwości obrony praw. Przed zamknięciem rozprawy Sąd drugiej instancji miał bowiem świadomość, że zostały złożone dwie apelacji i wziął pod uwagę stanowisko zarówno ubezpieczonej, jak i płatnika składek, co uniemożliwia stwierdzenie, iż ubezpieczona została pozbawiona możliwości obrony swoich praw, czy też zajęcia stanowiska sprawie.

Przechodząc do drugiej, powoływanej przez skarżącą przesłanki, należy zauważyć, że z art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. wynika konieczność nie tylko powołania się na okoliczność, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona, ale również wykazania, że przesłanka ta rzeczywiście zachodzi. Oznacza to, że strona skarżąca musi wskazać, w czym - w jej ocenie - wyraża się "oczywistość"

zasadności skargi oraz podać argumenty wykazujące, że rzeczywiście skarga jest oczywiście uzasadniona, czego strona skarżąca niestety nie zdołała zrobić. Sam zarzut naruszenia (nawet oczywistego) określonego przepisu (przepisów) nie prowadzi bowiem wprost do oceny, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Strona skarżąca powinna więc w stosownym wywodzie prawnym - którego w przedmiotowej skardze niestety również zabrakło - wykazać kwalifikowaną postać naruszenia przepisów prawa materialnego lub procesowego polegającą na jego oczywistości, widocznej *prima facie*, przy wykorzystaniu podstawowej wiedzy prawniczej (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 1 stycznia 2012 r., I PK 104/11, LEX nr 1215774; z dnia 22 marca 2016 r., II PK 31/15, OSNP 2017 Nr 10, poz. 127; z dnia 18 sierpnia 2021 r., II PSK 97/21, LEX nr 3325579; z dnia 6 września 2022 r., II USK 667/21, LEX nr 3416129). Ponadto, przez oczywistą zasadność skargi kasacyjnej w ujęciu art. 398⁹ § 1 pkt 4 k.p.c. rozumie się sytuację, w której zaskarżone orzeczenie sądu drugiej instancji w sposób ewidentny narusza konkretne przepisy prawa. Oznacza to, że we wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, jak i w jego uzasadnieniu, niezbędne jest powołanie konkretnych przepisów prawa, z którymi wyrok sądu drugiej instancji jest w oczywisty sposób sprzeczny (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 14 września 2022 r., II USK 716/21, LEX nr 3487761). Z tym, że oczywiste naruszenie prawa powinno być rozumiane jako widoczna natychmiast, bez potrzeby dokonywania pogłębionej analizy jurydycznej, sprzeczność wykładni lub stosowania prawa z brzmieniem przepisów albo powszechnie przyjętymi regułami interpretacji (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 25 lutego 2008 r., I UK 339/07, LEX nr 453109; z dnia 15 grudnia 2020 r., III PK 191/19, LEX nr 3270748; z dnia 27 kwietnia 2021 r., III PSK 45/21, LEX nr 3181515; z dnia 5 maja 2021 r., II USK 175/21, LEX nr 3245310).

Skarżąca formułując wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o oczywistą zasadność skargi kasacyjnej nie powołuje żadnych przepisów prawnych, które w jej ocenie zostały w sposób kwalifikowany naruszone. Sposób uzasadnienia tej podstawy przedsądu wskazuje na niedozwoloną polemikę z prawidłowymi ustaleniami Sądów pierwszej i drugiej instancji, którymi Sąd Najwyższy, zgodnie z treścią art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany.

Stwierdzając, że nie zachodzą przyczyny przyjęcia skargi, określone w art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy postanowił zgodnie z art. 398⁹ § 2 k.p.c. O kosztach orzeczono w oparciu o art. 98 § 1 i § 1¹ k.p.c.

[SOP]

[a!]